

більше. Громадянське суспільство і державні установи повинні цілеспрямовано формувати активну життєву позицію громадян, особливо молоді. Це буде запорукою щоденного відстоювання народом своїх прав і свобод, послідовного формування демократичного суспільства й держави.

Владоможці та олігархи підписують стратегічні союзи з Росією, а самі навчають дітей і облаштовують нерухомість у високорозвинених країнах Заходу. Вони нехтують українською мовою як державною, перебуваючи на державній службі. Замість того, щоб “пертися на чужину”, необхідно утверджувати європейські цінності в Україні, зокрема забезпечити європейський рівень освіти.

Народ глибоко шанує Великого Кобзаря, його геніальні пророцтва й настанови. Не даремно на сценах Євромайданів на чільному місці перебувають портрети та вислови Тараса Шевченка. Він і надалі веде український народ до свободи та гідного життя.

1. Гринів О. Українська націологія : XIX–початок XX століття. Історичні нариси / О. Гринів. – Львів : Світ, 2005. – 288 с.

2. Куліш П. О. Чорна рада: роман, оповідання, вірші / П. О. Куліш. – Харків : Фоліо, 2011. – 287 с.

3. Маланюк Є. Книга спостережень. Фрагменти. Від Кобзаря до нації. Студії і роздуми / Є. Маланюк. – К. : Атіка, 1995. – 236 с.

4. Охримович Ю. Розвиток української національної політичної думки / Ю. Охримович // Вишкільний курс. Матеріали до історії суспільної політичної думки в Україні XIX–XX ст. / уклад проф. Г. Васюкович, керівник Інституту суспільно-політичної освіти. – Брюссель–Мюнхен–Лондон–Нью-Йорк–Торонто : Вид-во Спілки української молоді, 1977. – С. 77–172.

5. Рудакевич О. Національний принцип: етнополітична концепція нації: Монографія / О. Рудакевич. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ “Економічна думка”. – 292 с.

6. Шевченко Т. Кобзар / Т. Шевченко. – Львів : Книжково-журнальне видавництво, 1964. – 647 с.

РЕКОНСТРУКЦІЯ КОНФЛІКТУ МІЖ ЗНЕОСОБЛЕНОЮ ТА ОСОБИСТІСНОЮ ПАРАДИГМАМИ БУТТЯ ЛЮДИНИ У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

САБАДУХА В.О. (м. Луганськ)

Copyright © 2014

УДК 141.319.8:821.161.2

Відомі дослідники творчості пророка української нації Тараса Григоровича Шевченка Г. Грабович та О. Забужко зауважують, що у творчому доробкові поета присутня таїна, яку ще не усвідомлено [1, с. 49; 4, с. 9]. Утім, її суть зрозумів ще класик української філософії Д. Донцов, коли написав, що ідея розподілу людей за їхніми спонуваннями до життєдіяльності становить приховану таємницю української філософії та літератури. Філософ зазначив, що цей поділ червоною стрічкою проходить “через усі твори Г. Сковороди, І. Вишенського, Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, Олени Теліги – взагалі поетів львівського “Вісника”. Не лише я, а й вони ділять людей на дві “породи”, згідно не з їх соціальним станом, а з їх духовою природою, з їх духом; ділять на дві різні категорії: на “шляхтича” – і “мужика”, “козака” – і “свинопаса”, лицаря – і “плебея”...” [3, с. 248]. Отже, духовні провідники української нації виділяли *дві форми буття людини*: шляхетну і плебейську, особистісну і знеособлену, які, на жаль, залишаються до цього часу теоретично не осмисленими в українознавстві. Прикро, що ідея поділу людей за рівнем їх спонукань певним чином знівельована сучасною суспільною свідомістю.

Переконаний, що Шевченко-філософ відчував приховану тенденцію всесвітньої історії, яку ми позначаємо як боротьбу знеособленого начала буття людини проти особистісного. Подібного висновку доходить і Грабович: “Його (Шевченка - В. С.) цікавить не власне історія <...>, а її глибоке, істинне, нині здебільшого забуте, або спотворене, або приховане значення” [1, с. 49]. Таке відчуття виникає не щодо якогось окремого вірша, а стосовно творчості в цілому. Боротьба знеособленого проти особистісного знайшла філософське узагальнення в концепції особистісного буття [6].

Для розуміння прихованої сутності творчості Тараса Шевченка продуктивною є думка про міфологічне мислення поета. “Центральна, найпомітніша риса Шевченкового міфологічного мислення, як і всякого міфологічного мислення взагалі, полягає в синхронності витворюваного ним світу” [1, с. 60], тобто для мислення поета характерне сприйняття подій у контексті трьох вимірів часу – минулого, сьогодення й майбутнього. Керуючись концепцією особистісного буття, зазначимо, що тривимірне сприйняття дійсності характерне якраз для індивідів третього рівня розвитку здібностей – для особистості.

Для філософського обґрунтування свого підходу Грабович звертається до праць К. Леві-Стросса й В. Тернера. На основі їхніх досліджень він доводить, що мислення Шевченка-філософа має ознаки міфологічного світосприйняття, яке є носієм “універсальних істини” [1, с. 55]. До аналогічних висновків доходить і Б. Романенчук, який ставить в один ряд Шевченка з В. Шекспіром і Й. Гете. “Коли Шекспір прославився незрівнянними образами людських характерів <...>, коли Гете показував загальнолюдські риси людської природи, то Шевченко ставив і давав розв’язку <...> питань, які мають універсальне значення, бо стосуються самої суті людського життя, а радше співжиття – мирного і гармонійного. Це питання людських взаємин – людини з людиною і людини зі спільнотою, з одного боку, і спільноти з одиницею <...>, але окремою сутністю, яка не губиться в спільноті, а зберігає свою персональність” [5, с. 80]. Погоджуючись з висновками, але з позиції концепції особистісного буття, вдамося до філософських доповнень та уточнень. Замість поняття “міфологічне мислення” доречніше вживати поняття “особистісне мислення” або “тривимірне мислення”, а тому послуговуватимемось обома цими поняттями як синонімами.

Тривимірне мислення дозволило Тарасові Шевченкові філософськи осмислювати будь-які історичні події. Наприклад, поет розуміє дійсність не просто як конфлікт між панамі й народом, а як загальне протиріччя знеособленої парадигми буття людини, у якій пріоритет належить посередності. Живою персоніфікацією цього типу людини в поета є царі, незграбні, а то й бездарні, представники російської та української “еліти”. Шевченкові прокляття стосуються саме цього типу персон. Намагаючись усвідомити соціально-філософські погляди поета, Грабович пише, що Тарас Шевченко, як і М. Гоголь та О. Пушкін, сприймав світ як “глибоку і всеохопну дисгармонію й конфлікт” [1, с. 67], а ми філософськи узагальнюємо й стверджуємо: як боротьбу двох основних парадигм буття людини – знеособленої з особистісною.

Тарас Шевченко досліджує життя людини на трьох рівнях: індивідуальному (щасливе – нещасливе кохання), сімейному і на рівні взаємодії реальної суспільної структури з ідеальною спільністю [1, с. 68 – 108]. Проаналізуємо творчість поета з погляду взаємодії реальної суспільної структури з ідеальною. Першу унаслідують чинні структуровані суспільні форми буття людей, у яких пріоритет належить людині посереднього рівня розвитку. Ідеальною спільністю в Грабовича є суспільні форми, які ще не структуровані, але це можуть бути лише “громади чи навіть спілки рівних індивідів” [1, с. 87].

З позиції концепції двох парадигм буття людини, реальні суспільні форми – це не що інше, як суспільні форми, породжені діяльністю людини посереднього рівня розвитку сутнісних сил, які в нас отримали назву “*знеособлена парадигма буття людини*”, а ідеальна спільність – форми життєдіяльності, які реально ще не існують, тобто те, що має бути, що відповідає людському покликанию, назване нами “*особистісна парадигма буття людини*”. Грабович так само, як і Тернер, ідеальну спільність називає “екзистенційною” [1, с. 95] або “антиструктурною” [1, с. 106].

Вищевикладене дозволяє стверджувати, що соціально-філософським змістом Шевченкової поезії є відображення конфлікту між знеособленою та особистісною парадигмами буття людини, причому всі думки поета зорієнтовані на реалізацію спільності, у якій пріоритет належав би індивідові особистісного рівня розвитку сутнісних сил. З таким розумінням сутності творчості поета погоджується й інші дослідники: “Зміст Шевченкової поезії свідчить про її прями зв’язки з ідеальною спільністю” [1, с. 89].

Конкретизуємо Шевченкове уявлення про ці дві парадигми буття людини. Індивід посереднього рівня розвитку здібностей створив відповідну структуру, узагальненням якої стала розгалужена система соціальних статусів, утілена в “табелі про ранги”, що відображено у вірші “Юродивий” [16, с. 258]. У саркастичних рядках вірша поет висловлює думку, що суспільство, яке набуло такої жорсткої ієрархії, не може бути гуманним.

У поезіях “І мертвим, і живим...”, “Холодний Яр” змальовано узагальнену характеристику знеособленої парадигми буття людини, у якій людина маси перемогла особистість. Для відображення опозиції “знеособлене – особистісне” поет використовує образ Христа, який у

нього виступає узагальненням людини особистісного рівня розвитку сутнісних сил:

*“Небесний Царю! Суд Твій всує,
І всує царствіє Твоє.
Розбойники, людоїди
Правду побороти...”* [10, с. 289].

Але найнеприємнішим і найтяжчим для поета є те, що часто гнобителями свого народу постають представники українського народу:

*“Доборолась Україна
До самого краю.
Гірше ляха свої діти
Її розпинають...”* [11, с. 352].

Отже, знеособлена парадигма буття людини постає в розумінні поета як суспільна структура, невід’ємною суттю якої є зло, соціальна нерівність, насильство, поневолення:

*“Кругом неправда і неволя,
Народ замучений мовчить.
А на апостольським престолі
Чернець годований сидить.
Людською кровію шинкує
І Рай у найми оддає!”* [10, с. 289].

Знеособлена парадигма буття людини характерна не лише для царської Росії (що втілено в поемах “Сон”, “Кавказ”), але й для імператорського Риму (“Неофіти”). Ми погоджуємося з тим, як розуміє соціально-філософський зміст поеми “Кавказ” Грабович: “Весь “Кавказ” є однією величезною філіппікою проти суспільної структури в її різноманітних подобах (від фальшивої релігії до фальшивого просвітництва)...” [1, с. 98]. Цей висновок слід піднести до філософського узагальнення: людина посереднього рівня розвитку сутнісних сил витіснила із суспільного життя особистість і силою зайняла місце, що не відповідає її інтелектуально-психологічним можливостям.

Проаналізуємо характеристики особистісної парадигми буття людини в поезіях Тараса Шевченка. *Першою* й системоутворювальною ознакою його філософських поглядів на суспільство є громада:

*“У Києві на Подолі
Братерська наша воля
Без холопа і без пана,
Сама собі у жупані
Розвернулася весела,
Аksamитом шляхи стеле,
А єдвабном застилає
І нікому не звертає”* [15, с. 49].

У наведеному уривку громаду охарактеризовано через вислів М. Костомарова: *без холопа і без пана*, який у поета є символічною ознакою ідеальної спільності – особистісної парадигми буття людини. Поет-філософ обстоює за таку спільність, у якій би не було антагоністичних відносин між різними верствами населення. *Другою* суттєвою характеристикою особистісної парадигми буття людини є єдність, яку втілено в образі нації як єдиної спільноти: *“В своїй хаті своя й правда, / І сила, і воля”* [11, с. 348].

Високий рівень освіченості української громади є *третьою* ознакою особистісної парадигми буття людини:

*“Учітесь, читайте,
І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...”* [11, с. 353].

Спадкоємність та аристократизм правління є *четвертою* характеристикою майбутньої української спільності. Так, громада, обравши старого козака Лободу гетьманом, за його проханням обирає гетьманом молодого Наливайка [14, с. 145–146]. Звідси висновуємо, що, суттєвими характеристиками особистісної парадигми буття, за Шевченком-мислителем, є стан єдності, солідарності, рівноправності всіх громадян, високий рівень освіченості, наявність єдиної національної волі, а також спадкоємність правління.

Тарас Шевченко розуміє, що більш досконала спільнота не може постати без відповідних зусиль української еліти, яка мусить очолювати цю боротьбу. Він розчарований тим, що її представники розміняли свою провідну роль у суспільстві на мундири, посади, ранги:

*“...А ми дивились та мовчали,
Та мовчки чухали чуби.
Німії, подлій раби!
Підніжки царській, лакеї
Капрала п'яного!..”* [16, с. 258].

Ці характеристики стосуються не лише української еліти. У поета вони піднесені на філософський рівень і мають відношення до людини посереднього рівня розвитку взагалі, якій належить не лише економічна та політична влада, але й інтелектуальний пріоритет. Тарас Шевченко намагається усвідомити причини цієї всесвітньо-історичної трагедії на матеріалі української історії. На його думку, одна з причин – у рабській психології української еліти, яка втратила героїчний дух козаччини:

*“Ми серцем голі догола!
Раби з кокардою на лобі!
Лакеї в золотій оздобі...
Онуча, сміття з помела
Єго величества. Та й годі...”* [9, с. 310].

Отже, безволя, рабська психологія народу та його еліти є причиною існування знеособленої парадигми буття людини в Україні та у світі.

Пошуки відповіді на причини всесвітнього зла сягають кульмінації в “Саулі”. У поезії йдеться не про євреїв, а про всю людську спільноту:

*“В непробудимому Китаї,
В Єгипті темному, у нас,
І понад Индом і Євфратом
Свої ягнята і телята
На полі вольнім вольно пас
Чабан, було, в своєму раї...”* [12, с. 356].

І де б не розгорталися історичні події, результат однаковий – знеособлена парадигма буття породжує царів, диктаторів, “табелі про ранги”. Висновок очевидний: у будь-якому суспільстві, чи то в Російській імперії, імператорському Римі, Китаї чи колишньому СРСР – усюди одне й те ж: жорстока соціально-класова ієрархія, оформлена в законах, усе ґрунтується на насильстві. Унизу цієї ієрархії перебувають народні маси, а на вершині – людина посереднього рівня розвитку, втіленням якої є цар, король, імператор, генеральний секретар чи президент.

Г. Грабович вважає, що думка поета прикута до аналізу взаємодії між тим, що є, і тим, що мусить бути. “Відносини, засновані на бінарній опозиції між ідеальною спільністю і суспільною структурою, визначають параметри й координати Шевченкового світу <...>. Ідеальна спільність і суспільна структура дійсно становлять модель, але таку, що є універсальною і – значною мірою – метафізичною та віщою” [1, с. 108 – 109]. Поділяємо ці роздуми, але, з погляду концепції ієрархії сутнісних сил, вони вимагають суттєвих соціально-філософських узагальнень.

Тарас Шевченко осмислює процес історичного буття людини в контексті взаємодії знеособленої й особистісної парадигм буття, що і є соціально-філософським змістом його художніх узагальнень. Будь-яке реальне суспільство поет порівнює з ідеальною моделлю. Грабович виділяє два аспекти Шевченкового аналізу реального суспільства. Перший – горизонтальний, “трансісторичний”, коли конкретне суспільство розглядають як момент людської історії [1, с. 109]. Цей підхід дозволяє поету-філософу висновувати, що всі суспільства в межах знеособленої парадигми буття людини є негуманними, бо в них панує людина, яка спонукувана власною вигодою. У вступі до поеми “Сон” можемо знайти доказ наших міркувань:

*“У всякого своя доля
І свій шлях широкий,
Той мурує, той руйнує,
Той неситим оком
За край світа зазирає,
Чи нема країни,
Щоб загарбать і з собою
Взять у домовину.
Той тузами обирає
Свата в його хаті,
А той нишком у куточку
Гострить ніж на брата.*

*А той, тихий та тверезий,
Богобоязливий,
Як кішечка підкрадеться,
Вижде нещасливий
У тебе час та й запустить
Пазурі в печінки, –
І не благай: не вимолять
Ні діти, ні жінка.
А той, щедрий та розкошний,
Все храми мурує;
Та отечество так любить,
Так за ним бідкує,
Так із його, сердешного,
Кров, як воду, точить!...” [13, с. 265].*

Відтак кожний представник знеособленої парадигми буття людини займається тим, що намагається мати вигоду за рахунок іншої людини, результатом чого є деградація людини й суспільства. За висновками дослідника, такі взаємовідносини між членами суспільства є формою “екзистенційного абсурду” [1, с. 123].

Будь-яке суспільство, з погляду Грабовича, слушно аналізувати й у вертикальному аспекті: наскільки конкретні представники еліти суспільства відповідають покликанню бути особистістю. На вершині цієї піраміди стоїть Бог-отець, “візантійський Саваоф” (“Ликері”). Цей аспект аналізу своїм стрижнем має запитання до еліти: наскільки її здібності та спонукання до діяльності відповідають інтересам історичного моменту. В поезії “Бували війни й військові свари...” поет перераховує відомі імена козацької старшини, які цілком не відповідали своєму історичному призначенню:

*“Бували війни й віськовії свари:
Галагани, і Киселі, і Кочубеї-Нагаї –
Бувало добра того чимало...” [8, с. 368].*

На думку Тараса Шевченка, представники панівних і освічених класів не відповідають потребам українського народу, бо не сягають рівня особистості, а тому викликають у поета огиду, ненависть, а часом – прокляття. Більше того, знеособлену систему цінностей (вигоду, потяг до влади, насильство, заздрість, обман) представники панівних класів розповсюдили на простий люд. І вже народ не хоче прислухатися до голосу свого серця, а саме батьки не бажають розуміти почуття Катерини й виганяють її з дому (“Катерина”); мати, спонукаючись вигодою, намагається влаштувати для своєї доньки вигідного шлюбу (“Тополя”, “Мар’яна-черниця”); батько вбиває коханого своєї доньки (“У Вільні, городі преславнім”). Зміст цих поезій стає зрозумілим лише тоді, коли читач усвідомить, що в суспільстві відбувається боротьба між знеособленими та особистісними цінностями. Народ, який переймає знеособлені цінності, морально деградує, вироджується.

Протистояння особистісного й знеособленого начал у житті й культурі Тараса Шевченка досліджував у контексті дихотомії “Бог” і “Цар”. У багатьох поезіях ці поняття вживаються надзвичайно часто в найрізноманітніших контекстах. В одному випадку поет звертався до Бога за допомогою, а в іншому – висловлює непорозуміння, що Господь полишив людину на призволяще. Такий підхід, з погляду пересічної людини, є суперечливим, а тому виникає потреба філософського аналізу ставлення Шевченка до Бога. З цього приводу академік, літературознавець І. Дзюба пише, що між поняттями “Бог” і “Цар” спостерігаємо “складну динамічну взаємодію; вони і взаємопов’язані, і взаємозаперечні. Говорячи про царів, Тарас Шевченко раз-у-раз переходить до Бога – і навпаки” [2, с. 52].

Перша половина XIX ст. позначилася в Європі новою хвилею інтересу до релігійного світогляду й до постаті Ісуса Христа. Визначні мислителі пропонують різні філософські варіанти осмислення християнства. У Європі цю проблему осмислювали філософи й поети Г. Гегель, С. К’єркегор, Новаліс, К. Сен-Симон, Л. Фюрбах, Ф. Шляєрмахер та ін. Про філософський смисл цих пошуків видатний психолог XX століття Е. Фромм напише, що XIX напружено шукало ідеальну людину й ідеальне суспільство, а XX довело, що такої людини не існує [7, с. 84]. Психолог зрозумів, що людинознавство шукало людину, яка б у реальному житті спонукалася ідеалом. На жаль, не знаходило, а тому змушене було звернутися до постаті Христа. Безумовно, були окремі представники, які ціною власного життя йшли на Голгофу, але в реальній історії пріоритет належав посередній людині.

Виникає запитання: “Навіщо, досліджуючи творчість Тараса Шевченка, звертатися до історії європейського людинознавства?” З погляду видатного психолога ХХ століття К. Юнга, існує єдине смислове поле – синхронізм, коли різні мислителі, письменники, науковці, не знаючи нічого про інтелектуальні зусилля своїх колег, пишуть і досліджують одні й ті ж явища [17, с. 170, 204 – 205]. Сьогодні про цей дивовижний факт Іван Дзюба пише: “Шевченко не міг знати цих напружених полемік і шукань істинного Бога, якими мучились європейський інтелект і совість. Але щось співзвучне з ними було в його нескінченних спробах увійти в діалог з Богом – він немовби хотів викликати Бога “на про”, щоб з’ясувати його етичну “адресу”, зрозуміти, чи не залишив він світ напризволяще; його тривожить богопокинутість людства, що невдовзі стане однією з головних тем європейської філософії” [2, с. 66]. Отже, Тарас Шевченко, як і згадані вище європейські мислителі, відчував богопокинутість людства, а точніше, що в історії і в українській зокрема, не вистачає особистостей, які б спонукалися інтересом й ідеалом. Поет розумів провідну роль особистостей у суспільному розвитку, шукав серед панівного класу видатних осіб і не знаходив, а тому в запалі й звинувачував Бога, який не наділив земних володарів якостями провідників.

На думку Шевченка-філософа, козацтво – це досконаліша форма суспільного буття, що наближалася до ідеальної спільності. Утім, поет не ідеалізує козацтво й, зокрема, його старшину. Незважаючи на те, що вона не змогла виконати свою історичну місію, а народні маси не примусили її до цієї діяльності, поет все-таки вважав, що козацтво найбільш відповідало християнським цінностям.

Тарас Шевченко усвідомлював, що християнське вчення було спотворене. Причина цього перекручення полягала як тоді, так і зараз у пріоритетному становищі людини посереднього рівня розвитку, її безмежному потягу до вигоди та влади. Для реалізації цих бажань вона використовує всі можливі й неможливі засоби й навіть авторитет релігії, християнської зокрема. Отож у людини посереднього рівня розвитку немає совісті, відсутнє відчуття святого й Абсолютного. Навіть Христа та Магомета цей тип людини поставив собі на службу. Спотворення християнських ідеалів є першим і найсуттєвішим *гріхом* посередньої людини. Такий філософський висновок роздумів поета про Бога.

Спотворення християнських ідеалів – це лише один із проявів того всесвітнього гріха, що тяжіє над людиною посереднього рівня розвитку. Поет піднімається до метафізичного узагальнення причини цієї трагедії в поезії “Саул”: “*Горе! Горе! / Дрібніють люде на землі, / Ростуть і висяються царі!*” [12, с. 358]. Відтак другим гріхом цього типу людини є те, що вона зайняла пріоритетне становище в людській спільноті, заблокувала подальший її розвиток у напрямку до особистісної парадигми буття людини. Це дві сторони єдиного процесу. Вважаємо, що в цих рядках поет констатував факт антропологічної катастрофи за століття до К. Юнга [18, с. 213 – 214].

Ідеал є характеристикою індивіда, який піднявся на четвертий рівень розвитку здібностей – рівень генія. Поет прагне не лише істинного знання й мудрості, а розбудови таких суспільних форм життєдіяльності, які б тяжіли до особистісної парадигми буття людини. Це вже якісно інший рівень осмислення дійсності, коли особистість, розв’язуючи проблему, переходить до нової парадигми світосприйняття й світовідношення. Ми погоджуємося з висновком: “Шевченко виражає вже не просто загальні культурні погляди, тобто колективне відчуття втрати свободи й могутності, і колективні, сублімовані страхи культури, що перебуває під загрозою знищення” [1, с. 153]. Урятувати від загибелі культуру, українську зокрема, – ось метафізичний рушій його творчості.

Шевченко-філософ продовжує традиції І. Вишенського, Г. Сковороди, М. Костомарова й аналізує життя з погляду Абсолюту, а точніше з позиції особистісної парадигми буття людини, і вимагає, щоб воно відповідало Євангельським заповідям. Світоглядною основою його поглядів є ієрархічний підхід до розуміння сутності людини, що надало йому можливість осмислювати процес життєдіяльності української людини в контексті знеособленої та особистісної парадигми буття. Протистояння знеособленого проти особистісного сягає у творчості поета апогею не лише у творчому плані, а й в особистому. Своїм способом життя Тарас Шевченко стає уособленням ідеї особистісного буття.

1. Грабович Г. Шевченко як міфотворець: семантика символів у творчості поета / Г. Грабович; пер. С. Павличко. – К.: Рад. писем., 1991. – 210 с.

2. Дзюба І. Бог, релігія, церква в житті і творчості Шевченка // Іван Дзюба // Сучасність. – 2004. – №7–8. – С. 52–68.

3. Донцов Д. Націоналізм / Дмитро Донцов // Донцов Д. Твори. – Львів: Кальварія, 2001. – Т. 1: Геополітичні та ідеологічні праці. – С. 243–416.

4. Забужко О. Шевченків міф України / Оксана Забужко. – 3-є вид. – К. : Факт, 2006. – 148 с.
5. Романенчук Б. Шевченкові універсальні ідеї / Б. Романенчук // Український культурологічний альманах: хроніка 2000. – К., 2000. – Вип. 39/40. – С. 79–85.
6. Сабадуха В.О. Українська національна ідея та концепція особистісного буття: Монографія / Володимир Сабадуха. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2-е вид., випр., 176 с.
7. Фромм Э. Человек для себя / Эрих Фромм. – Минск: Коллегиум, 1992. – 253 с.
8. Шевченко Т.Г. Бували війни й військовій сварі / Тарас Шевченко // Повне збір. творів: у 12 т. / редкол.: М. Г. Жулинський та ін. – К., 2001. – Т. 2: Поезія 1847–1861. – С. 368.
9. Шевченко Т.Г. “Во іудеї во дні они...” / Тарас Шевченко // Повне збір. творів: у 12 т. / редкол.: М. Г. Жулинський та ін. – К., 2001. – Т. 2: Поезія 1847–1861. – С. 309–310.
10. Шевченко Т.Г. Єретик / Тарас Шевченко // Повне збір. творів: у 12 т. / редкол.: М.Г. Жулинський та ін. – К., 2001. – Т. 1: Поезія 1837–1847. – С. 287–296.
11. Шевченко Т.Г. І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнє посланіє / Тарас Шевченко // Повне збір. творів: у 12 т. / редкол.: М.Г. Жулинський та ін. – К., 2001. – Т. 1: Поезія 1837–1847. – С. 348–354.
12. Шевченко Т.Г. Саул / Тарас Шевченко // Повне збір. творів: у 12 т. / редкол.: М.Г. Жулинський та ін. – К., 2001. – Т. 2: Поезія 1847–1861. – С. 356–358.
13. Шевченко Т.Г. Сон (Комедія) / Тарас Шевченко // Повне збір. творів: у 12 т. / редкол.: М.Г. Жулинський та ін. – К., 2001. – Т. 1: Поезія 1837–1847. – С. 265–278.
14. Шевченко Т.Г. У неділеньку, у святую / Тарас Шевченко // Повне збір. творів: у 12 т. / редкол.: М.Г. Жулинський та ін. – К., 2001. – Т. 2: Поезія 1847–1861. – С. 145–146.
15. Шевченко Т.Г. Чернець / Тарас Шевченко // Повне збір. творів: у 12 т. / редкол.: М.Г. Жулинський та ін. – К., 2001. – Т. 2: Поезія 1847–1861. – С. 49–52.
16. Шевченко Т.Г. Юродивий / Тарас Шевченко // Повне збір. творів: у 12 т. / редкол.: М.Г. Жулинський та ін. – К., 2001. – Т. 2: Поезія 1847–1861. – С. 258–260.
17. Юнг К.Г. Синхронія : [збірник : пер. с англ.] / Карл Юнг. – 2-е изд., испр. и доп. письмами Карла Густава Юнга <О синхронии>. – М.; Киев : Рефл-бук: Ваклер, 2003. – 320 с.
18. Юнг К.Г. Структура психики и процесс индивидуации: [сб. ст.: перевод] / Карл Юнг; [послел. А.В. Брушлинского]; Рос. акад. наук, Ин-т психологии. – М. : Наука, 1996. – 267 с.

УЧАСТЬ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА У ВІДЗНАЧЕННІ ЮВІЛЕЇВ ТА ПАМ'ЯТНИХ ДАТ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД

САВЕНКО Т.С. (м. Тернопіль)
Copyright © 2014
УДК 94(477)

Значне місце у функціонуванні Наукового Товариства Шевченка (НТШ) займало святкування ювілеїв, пов'язаних із діяльністю відомих громадських, культурних діячів, відзначення урочистих і пам'ятних дат, що стосувалися власне товариства і його членів. Це сприяло згуртованості українського народу в межах міжвоєнної Польщі, стало важливою складовою загальнонаціонального, наукового та громадського руху.

9 червня 1921 р. відбулося свято вшанування пам'яті І. Франка, з нагоди 5-х роковин з дня смерті поета, К. Студинський став організатором цього дійства. У листопаді 1922 р. з нагоди 50-ти річного ювілею Товариства ім. Шевченка та 30-ти річчя – НТШ обрано ювілейний комітет і організовано відповідні секції, складено план заходів для святкування цієї дати. Святкове дійство відбулось 16 грудня 1923 р.

У середині травня 1924 р. у святковий зал Народного Дому відбулося святкове дійство – концерт, приурочений 350-річчю першої української книжки, надрукованої у Львові І. Федоровим. Це свято переросло в могутню маніфестацію всіх українських діячів культури.

До величного святкування 10-ї річниці смерті І. Франка приурочено загальні збори товариства, що відбулися 28 травня 1926 р. На честь цієї дати заплановано видати збірник філологічної секції.

Однією із знакових подій у житті М. Грушевського і всієї України у 20-х рр. ХХ ст., було святкування його 60-літнього ювілею та 40-ліття наукової праці. Це свято відбулося 3 жовтня 1926 р. у Києві. Ювілей став всеукраїнською маніфестацією.